

LAWFARE AND LEGAL IMPERIALISM

LAWFARE ÉS JOGI IMPERIALIZMUS

HENEZ Botond¹**Abstract**

This paper explores the phenomenon of hybrid warfare more specifically lawfare. I will highlight the links between contemporary threats and the international legal system through the use of law for military purposes. The aim of my research is to identify the tools used in conflicts in this field. In order to understand this, I will start from the historical background of lawfare, describe the threats it poses to statehood and then focus on the lawfare-related events in Israel and Russia. In doing so, I will demonstrate its influence on global politics and international law. I will highlight the complexity of the related processes of lawfare and their impact on the international legal system. I continue by looking at the Palestinian-Israeli conflict and Russian aggression against Ukraine as case studies. The trials in these cases are crucial to the definition of the ever-expanding concept of lawfare. I conclude by suggesting ways to further research these issues.

Keywords

Lawfare, hybrid warfare, international law, Israel, Russia

Absztrakt

Jelen tanulmányom a hibrid hadviselés és a lawfare jelenségét vizsgálja. A jog katonai célú felhasználása mentén rávilágítok a jelenkor fenyegetései és a nemzetközi jogrendszer közötti összefüggésekre. Kutatómunkám célja a konfliktusokban ezen a téren alkalmazott eszközök azonosítása. Ennek megértése érdekében a lawfare történelmi előzményeiből kiindulva, ismertetem az államiságra jelentett veszélyeit majd pedig Izrael és Oroszország lawfare-rel kapcsolatos eseményeire helyezem a fókuszot. Ezáltal bemutatva a globális politikára és a nemzetközi jogra gyakorolt befolyását. A tanulmányban kiemelem az ehhez kapcsolódó folyamatok lawfare komplexitását, valamint a nemzetközi jogrendszerre kifejtett hatásait. Végezetül a palesztin-izraeli konfliktust és az Ukrajnával szembeni orosz agressziót veszem górcső alá esettanulmányként. Ezen események során zajló perek kulcsfontosságúak a lawfare folyamatosan bővülő fogalmának körbe határolásához. Következtetésként az említettek további kutatásának módjára teszek javaslatot.

Kulcsszavak

Lawfare, hibrid hadviselés, nemzetközi jog, Izrael, Oroszország

¹ botondhenez@gmail.com | ORCID: 0009-0006-1526-8992 | University student, Ludovika University of Public Service | Egyetemi hallgató, Nemzeti Közszerzői Egyetem

TÉMAMEGHATÁROZÁS ÉS CÉLOK

A modern háborúk alapvető változásokon mennek keresztül, amikben a hibrid hadviselés koncepciója új dimenziókat nyit meg. A felek már nem csak hagyományos fegyverekkel, hanem más módszerekkel is fenyegetik egymást. Ebben a kontextusban a nemzetközi jogrendszer, ami a békés társadalmak működésének alapját képezi, egyre fontosabbá válik. A lawfare - a jog alkalmazása, manipulációja katonai célokra - is jelentős szerepet játszik ebben. A konfliktusokban használt eszközök és taktikák vizsgálata során felmerülhet a kérdés: milyen hatással vannak ezek a jogi folyamatok a világra? [1]

A lawfare fogalma újként, ami azt eredményezi, hogy magyar megfelelő még nem került elfogadásra. Egyelőre csak felvetések születtek, melyek szerint „jogharc”-nak vagy „joggal való hadviselésnek” lehetne fordítani. [2] Mindhárom fogalom tágra értelmezi a jelenséget, így én sem szűkítem le. Ebből adódóan a jog katonai felhasználásának körülményei és hatása lesz a munkám fő kutatási területe. Az elemzést deduktív módszerrel végzem. Először általános jellemzőkkel, majd Izrael és Oroszország gyakorlati példájával ismertettem témámat.

TÖRTÉNELMI ÉS SZOCIOLÓGIAI HÁTTER

Az egyének közötti kapcsolatok idővel jogokká és kötelezettségekké formálódtak. Napjainkra már nem csak két személy viszonyára, hanem csoportokra és nemzetekre is kiterjed jogszabályok vonatkoznak. Időben nem lehetséges ennek a folyamatnak a pontos behatárolása, inkább csak kiemelkedő állomásokról beszélhetünk a fejlődésében. Ebből adódóan célszerűnek tartom egészében vizsgálni a lawfare kialakulását, főként a nyugati országokban, mivel ezen területek határozzák meg a nemzetközi jogot. [3] Elsőként említhető meg ezzel kapcsolatban a (Kr. e. 91-87) Szövetséges Háború, amikor a Római Köztársaság stratégiai célok elérésére alkalmazott jogadományozást. Ez egy politikai mozzanatnak tekinthető, mivel több társadalmi hatással bírt, mint katonáival. [4] Egyes vélemények szerint nem is beszélhetünk ennek kapcsán nyílt fegyveres konfliktusról, csak polgárháborúról. [5] Az esemény ennek ellenére hasonlít az Egyesült Államok (USA) és Brazília lawfare-fogalomértelmezéséhez. [6] Második pillanatkép lehet a XI. századi normann hódítás Angliában. [7]-[8] Ehhez kapcsolódóan elmondható, hogy az öröklési jog tekinthető a háború joga mellett az egyik legmeghatározóbbnak a nemzetközi kapcsolatokban a középkor végéig. Ez alátámasztja, hogy a lawfare és a pragmatikus politika nehezen választható el egymástól.

Az elkülöníthetőség miatt fontos a nemzetközi jog kialakulására fókuszálni, aminek fejlődésében a kereskedelmi jognak volt nagy szerepe. Ehhez elengedhetetlen volt az addigi gyakorlatias jogalkotást kiegészíteni természetjogi elemekkel. Ennek következtében mozgástér nyílt a jogértelmezésben. [9] Kiemelkedő ilyen téren Hugo Grotius 1609-ben írt *Mare Liberum* [10]-ja, ami 1618-ban került be a köztudatba Hollandia és Portugália szembenállása miatt. A mű alapkövét jelentő „szabad kereskedelem” elvét felhasználva a holland kereskedők harc nélkül tudták megvédeni magukat a portugál hadiflotta ellen. Sikerüket látva számtalan ország követte példájukat. Elsőként jelent meg egy egységes, országokat átívelő jogi szabályozás, ami hasonlóan a modern irányelvekkel, keretet adott a politikának. Természetesen a XX. század forradalmasított minden addig kialakult egyezményt és szabályt. [11] Charles J. Dunlap Jr. ebből a modern normarendszerből indult ki, amikor először írta

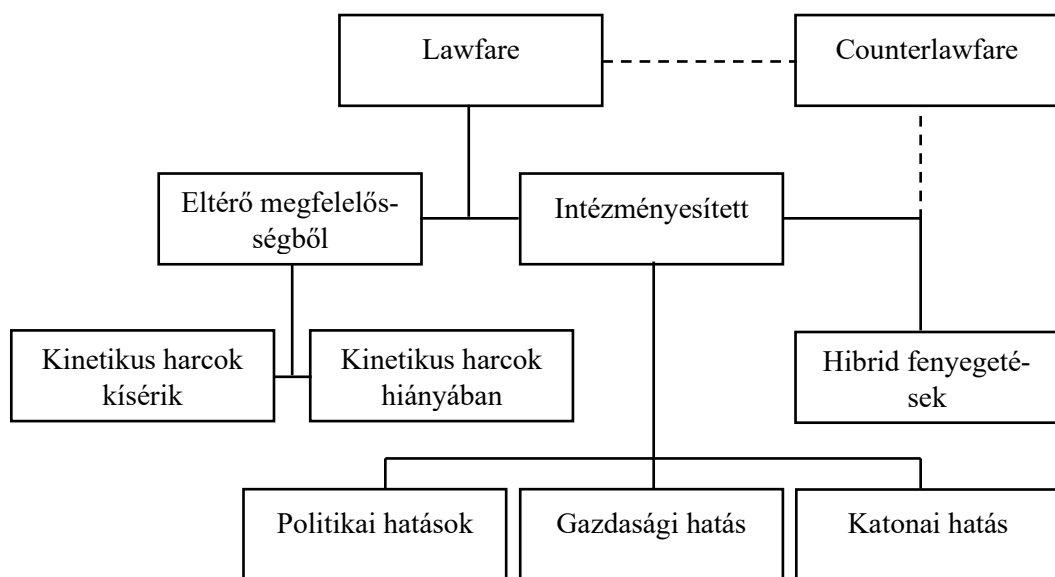
le a lawfare jelenségét. Szerinte ez egy hibrid eszköz, amivel a hadijogot sértő valós, vélt vagy megrendezett eseteket használnak fel azért, hogy anyagi kárt okozzanak bírósági úton. [12] Fontos megjegyezni, hogy a folyamatban részt vevő felek gyakran szabadon értelmezik tényállásokat. Az ebből fakadó eltérések miatt a lawfare nagyobb csoportokra osztható, de a pontos kategorizálás szinte lehetetlen. Ennek az az oka, hogy a felek nem szó szerinti jogszabályokat követnek, hanem a nemzetközi jog keretein belül mozognak, ahol részükről nem szükséges a jóhiszemű és tisztességes eljárás. Mindez a jogi alapelvek aláásása mellett globális kockázatokat is magában hordoz, mivel a nemzetközi status quo elsősorban az állami impériumra támaszkodik a vesztfáliai béke óta.

Bár a jóléti társadalmakra kevésbé jellemzőek az államisághoz köthető nyílt konfliktusok, a külső fenyegetések több irányból is éreztetik hatásukat. [13] A bellicizmus ilyen fajta felfogása remekül összegzi a lawfare jelenlétét. Az, hogy két békében álló állam képes jogi úton, gazdaságilag rombolni egymást, felveti a kérdést, hogy miért nem priorizálják ezt a hibrid eszközt? Ezen túlmenően, maga az állami legitimitás is veszélyeztethető, továbbá a gazdasági és kormányzati értelemben vett alapfunkciók is ellehetetleníthetők. [14] Mindkettő képes csökkenteni az állami legitimitást és a lakosság abba vetett bizalmát. [15] Ebből adódóan a lawfare is igaz, hogy az államisággal nem rendelkező aktorok - főként terrorista vagy velük kapcsolatban lévő szervezetek - is használhatják. Számukra szükségtelemmé válik a belpolitikai támogatás és az erőforrások megléte, mivel akár a média útján, akár nemzetközi szervezeteket kihasználva is rendkívül költséghatékonyan képesek kihasználni egy jogi eljárást. [16] Léteznek olyan módszertani értelmezések is, amelyek ebből az ellentétből indulnak ki. Főként az állampolgári elkötelezettség kontextusában értelmezik a lawfare-t, az aktivizmushoz és a polgárjogi mozgalmakhoz kapcsolódóan. Elsősorban az USA-ban és Brazíliában terjedt el ilyen formában, ahol a belpolitikára nézve is meghatározó negatív értelemben. Erre alakult ki védelemként a multinacionális cégek ellen indított SLAPP perek sorozata, amikkel kisebbségeket vagy szűk társadalmi csoportokat igyekeznek védeni. [17]

A LAWFARE OSZTÁLYOZÁSA ÉS JELLEMZŐI

A lawfare jellegű perek nem igénylik egy tényleges fegyveres konfliktus meglétét. Az eljárások célja nem az igazságszolgáltatás, hanem az ellenfél hátráltatása. Gyakran hosszú ideig is elhúzódhatnak, mivel a nemzetközi szervezetek kötelező erejű döntései csak másodlagos célok. A perek így két részre oszthatóak ebből kiindulva: intézményesítettre és nemzetközi közjognak eltérő megfelelőségéből eredőre (az alábbi ábrán rövidítve szerepel). Az első csoportban az aktor rendelkezik államisággal, míg a másodikban nem feltétlen.

Ez a joghatóság elfogadását is befolyásolja. Általában a katonailag gyengébb felek (milíciák, nem kormányzati szervek, magánszemélyek) alkalmazzák az utóbbi formáját, különösen akkor, ha az eljárás alanyára nem terjed ki a jogszabályok és irányelvek hatálya. [18] Amennyiben a konfliktus nem vezet fegyveres összecsapáshoz, két lehetőség merül fel. Az első a korlátozandó fél megbírságolása. Ez sokféle módon megvalósulhat. A második alternatíva enyhébb. Ez esetben csak figyelmeztetésként szolgáló határozatokat fogadnak el, korlátozó törvénytervezetek vagy jövőbeli szankciócsomagok formájában. [19]

1. Ábra: A lawfare osztályozása (saját készítésű ábra)

Ebből adódóan gazdasági alapja is lehet a nemzetközi jogi pereknek, amik a kétoldalú beruházási megállapodásokra és ezek megsértésére épül. Ha egy külföldi befektető vagy a befektetés alanya nem teljesíti kötelezettségeit, akkor választott bíróságokon dönthetnek a jogsértés megállapításáról. Ezek a perek Ukrajna és Oroszország között voltak a leggyakoribbak, főleg a háborút megelőző időszakban. [20] Emellett különösen az európai kontinensen a legelterjedtebbek, mivel az Európai Unió (EU) tagállamainak jogrendszerei számos lehetőséget kínálnak a jogi eljárásokra. [21] Ilyen módon a jog káros felhasználása elleni védelmi mechanizmusok kialakítása is szükségessé vált. [22] Ez adja az alapot a „Counterlawfare” intézményeinek, ami nem a peres eljárásokra épül elsősorban, hanem az azokat övező médiafigyelemre. [23]

A NEMZETKÖZI JOGRENDSZER

Mivel a nemzetközi jog olyan rendszer, mely meghatározza a nemzetközi kapcsolatokat, számos konszenzusra volt szükség a kialakításához. Nem egy kormányzat vagy szupranacionális szerv alkotta meg, hanem inkább a bírói gyakorlathoz igazodva kerültek és kerülnek átvételre az irányelvek. Ennek ellenére erős lobbizmus kíséri. Egyes szakértői vélemények szerint a nagyhatalmi versengés szerves részét képezi a nemzetközi jogrendszer alakítása. A regionális és nagyhatalmak törekednek saját jogi berendezkedésüket propagálni érdekszférájukban. Ez főként az USA, az EU, illetve Oroszország periferiáján jellemző. Radikális vélemények szerint ez az imperializmus egyik formája. [24] Mivel a globalizált világban az elszigeteltség minden formája lehetetlen, a nagyhatalmi törekvéseket érdemes ilyen szempontból is vizsgálni. Amelyik ország sikeresebben terjeszti jogrendszerét, az kétségtelenül stratégiai előnyre tehet szert.

A nemzetközi jog akadályait jelenti ebből kiindulva a nemzetközi normák eltérő meghatározása. Egy állam könnyen módosíthatja a hazai jogrendszerét, ami korlátozza a

nemzetközi jog rendelkezéseit a határain belül. Mivel kevés tényleges kikényszerítő erővel rendelkező szervezet létezik, ezért az autoriter rezsimok gyakran alkalmazzák. [25] Ennek fő oka az, hogy költséghatékony továbbá megtorló intézkedésként alkalmazható. Elősorban bábállamokban, pufferrónákban és konfliktusövezetekben a legelterjedtebb. [26] Ezeken a területeken az aktorok könnyebben figyelmen kívül hagyhatják a nemzetközi jog rendelkezéseit. A Nemzetközi Bíróság (ICJ) bizonyul az egyetlen gátjának az ilyen típusú visszaéléseknek. Kulcsfontosságú szervezetnek számít a nemzetközi feszültségek csökkentéséhez, de negatív vonzattal is bír. Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) Biztonsági Tanácsának tagjai egyre többször keverednek vitába ezen a fórumon. Hasonlóan, más nemzetközi intézményekhez ez is a nagyhatalmi érdekérvényesítés helyszínévé vált. [27]

Az államok saját igényei valószínűleg a büntető eljárások során is rengeteg törspondot eredményeznének, ha nagyobb hatáskörrel és joghatósággal ruháznák fel a nemzetközi szervezeteket. [28] Utópisztikus lenne ezek alapján azt gondolni, hogy a jövőben minden konfliktus elkerülhető lesz békés jogi eszközökkel. Éppen ellenkezően a rosszhi szemű jogi eljárások gyarapodásának lehetünk tanúi. Bár ezek sose fognak felérni egy katonai győzelem következményeihez, fontos kiemelni, hogy rengeteg kár okozható velük főleg, ha erőszak-, vagy terrorszervezetek alkalmazzák. [29]

A PALESZTIN-IZRAELI KONFLIKTUS PEREI

Az 1993-as oslói megállapodás [30] volt Izrael és Palesztina között egymás első kölcsönös elismerése. A két államon alapuló megoldást már évtizedekkel korábban szükségesnek látták, de rendkívül érzékeny témák vártak megoldásra: az illegális telepek, a palesztin menekültek és Jeruzsálem. [31] A első és második megállapodás fő eredménye volt, hogy a Palesztin Hatóság átvette a legtöbb kormányzati feladatot Gázában. A többi területet vagyis Ciszjordániát a II. Oslói Megállapodás [32] három egységre osztotta. Az első ügyeit palesztin adminisztráció végzi, a másodikban már együttműködést alakítottak ki izraeli hatóságokkal, a harmadik kategóriába tartozó területek pedig de facto Izraelhez csatolták. [33] Az ortodox zsidóság ellenezte ezeket a megállapodásokat, mivel semmiféle konszenzusra nem voltak nyitottak, az általuk terrorszervezetnek titulált PFSZ-szel. A zsidó telepések a „föld a békéért” koncepción háborodtak fel, attól félve, hogy az kiutasításokat fog eredményezni. Mivel beköltözési jogukat csak vallási törvényeikre alapozták, új dimenziók nyíltak meg a nemzetközi jogi vitákkal kapcsolatban. Ez az ENSZ-t is állásfoglalásra kényszerítette, amiben elítélték a betelepülési programot. [34] Az intézkedések ellenére elmondható, hogy mindkét fél csak tovább radikalizálódott a keletkezett feszültségek miatt. [35]

A két ország kapcsolatát ez a szélsőséges szembenállás jellemezte egészen 2023 októberéig, amikor is fegyveres összecsapásokra került sor. A palesztin lakosság elleni letartóztatások növelték a térségben működő Hamász támogatottságát. [36] Fontos megjegyezni ennek kapcsán az Izraeli Védelmi Erők etikai kódexét, ami a nemzetközi jogtól eltérően szabályozza a rendészeti feladatokat, mivel lehetővé teszi a tömeges elítéléseket. Ezt nem csak az izraeli fél használta ki, hanem a palesztin terrorszervezetek is szimpátiakeltés céljából. Mindezt a harcok szüneteltetik, de egy jövőbeli fegyverszünet alatt tovább fokozódhat a lakosságkeveredés miatti feszültség. A „fal” megépítése eddig is vitaalapul szolgált nemzetközi szinten. Annak ellenére, hogy 2004-ben 45 ország és 4 nemzetközi szervezet

nyújtott be indítványt a Bírósághoz, majd további 13 állam és 2 nemzetközi szervezet szóbeli kérelemmel élt az ENSZ Közgyűlésének ES-10/14 határozata [37] nem tudta megoldani a problémát. Mi több a tanácsadói véleményre továbbküldött döntésében kijelentette, hogy a határozat végrehajtása csak tovább nehezítené a békés tárgyalásokat. [38] A Bíróság ennek ellenére úgy ítélte meg, hogy Izrael megsértette a nemzetközi jogszabályokat. Kiemelték, hogy az addigi lépések megalapozzák azt a feltételezést, hogy ezt folytatni fogja a jövőre nézve is. [39] Valóban még több demográfiai változás történt ezt követően, ami csorbította a térségben élők jogait. [40] A Bíróság így felszólította Izraelt, hogy tartsa tiszteletben a palesztin nép jogait és szüntesse be megszálló tevékenységét. Ez az esemény globális jelentőségű volt, mivel minden állam figyelmét felhívta az Egyesült Nemzetek Alapokmányából és a nemzetközi jogból fakadó kötelezettségeikre. [41] Az ezt követő időszakban, ideértve a mostanit is, alapvetővé vált Izrael számára, hogy fenntartsa katonai dominanciáját. Érdemes lehet ezért a harcok csendesülésével nemzetközi szerződésekkel biztosítania a térségben betöltött helyzetét.

Erre lenne megoldás a nemzetközi szervezetek minden eddiginél szorosabb együttműködése. A jelenlegi kapcsolat az ENSZ, ICJ, egyéb globális, illetve regionális csoportok között nem elégedő. Az egyes ügyek elemzése rámutat arra, hogy a terrorizmus támogatásában az Iráni Köztársaság, a PLO és a Palesztin Hatóság is érintett, az ebből fakadó nemzetközi jelleg pedig csak az utóbbiakban leírtakkal érhető el. [42] Az amerikai bíróságok politikai kérdésként kezelik ezeket a pereket. Ez gyakran az elutasításukhoz vezet. Az Alien Tort Claims Act (ATCA) ezt megelőzőleg arra ösztönzi a bíróságokat, hogy csökkentsék a politikai vetületét a pereknek és tartsák tiszteletben az alkotmányos és nemzetközi elveket. [43] Az USA, Kína és Oroszország kivonulása a Nemzetközi Büntetőbíróság alól kihívást jelent ilyen szempontból. [44] Az ATCA alapján indult perek, mint a *Matar v. Dichter* és a *Belhas v. Ya'alon*, kiemelik az amerikai bíróságokat a palesztin-izraeli konfliktusra tekintettel. Egyesek valószínűnek látják, hogy ez az extraterritoriális igazságszolgáltatás fogja visszaszorítani a terrorizmust a Közel-Keleten. [45] Kritikusok szerint a palesztinok jelenleg jogfosztottak, mivel helyben nem mindig van lehetőségük a bíró út elérésére, vagy az izraeli bíróságok nagy számban utasítják vissza indítványait. Lehetséges, hogy az amerikai bíróságok mérsékelni tudják majd ezeket a feszültségeket. [46] Az ICC-hez benyújtott kérések az Al-Haq, az Al Mezan és a Palesztin Emberi Jogok Központja részéről az előbb leírtakat bűntudatot apartheidnek vélik és népiirtással vádolják Izraelt. [47] Ezt egészítenék ki indítványukban az izraeli kormányzás alatt elkövetett háborús bűnökre, a gázai blokádra és a szabadságjogok korlátozására alapozott pereikkel. Ennek kapcsán támogatását fejezte ki az ENSZ és az Amnesty International is. [48]

Az imént említett vitákból látható, hogy a két állam kapcsolatában egy pragmatikus és kreatív megközelítés szükséges a problémák rendezése érdekében. [49] Az ENSZ független nemzetközi vizsgálóbizottsága is így tartja, így 2022. október 27-én a Közgyűlés izrael megszállást jogellenesnek minősítette szavazás útján. A Bizottság sürgős tanácsadói véleményt kért a Bíróságtól annak jogi következményeiről, ha Izrael továbbra is elutasítja a ennek megszüntetését. A jelentés a jövőre nézve felhívja a figyelmet a telepépítési programok kártékony hatására. A Bizottság jelenleg is sürgeti a nemzetközi közösséget, hogy

foglalkozzon a témával. Ennek ellenére érdemi lépés még nem született, a vállalati aktivizmuson és a bojkottokon kívül. [50]

OROSZORSZÁG JOGI HADVISELÉSE

Az Ukrajna elleni katonai beavatkozást nemzetvédelemi okokkal igazolja az orosz vezetés. A vádak szerint ez alaptalan, mivel nincs bizonyíték arra, hogy az orosz kisebbségek jogai sérültek volna. A helyzet kétes, különösen a 2014-es krími annexió és a 2022-es agresszió kapcsán. Az ukrán perspektíva szerint a területek elcsatolásáról szóló népszavazások törvénytelenek voltak, megsértve alkotmányuk területi oszthatatlanságának elvét. Nemzetközi jogilag is problémás, mivel nem volt garantált a nyilvánosság és az ellenőrizhetőség. Oroszország intézkedései veszélyes precedenst teremtettek a világ más régióit érintő igazságszolgáltatáshoz. Ez kihat a nemzetközi jogrendszerre, ami újra a nagyhatalmak rivalizálásának színterévé vált. Az USA jogi válasza eddig elenyésző volt. Kritikusok szerint Európa országaival szélesebb koalíciót kellett volna létrehoznia ahelyett, hogy saját érdekeit próbálja meg érvényesíteni. [51]

A lawfare szempontjából az állami szuverenitást ássa alá ez a cselekvőképtelenség. Ha a kiszakadás sikeresnek mutatkozik hosszú távon, akkor nyilvánvalóvá válik a konszenzus hiánya a jogértelmezésben. Ennek előfutára volt, hogy a háború kirobbanásáig a megszállást bizonyos nemzetközi szervezetek is máshogy kategorizálják. Az Amnesty International nemzetközi fegyveres konfliktusnak minősítette, míg a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága és a Human Rights Watch nem. Igaz a csaták fokozódó intenzitásával egységesedtek ezek a vélemények [52], egyesek szerint egyik rendszerben sem helyezhető el a krími annexió, ezért felvetették egy új jogi teszt kidolgozásának szükségességét. Ezzel rávilágítottak a nemzetközi jog hiányosságaira a konfliktusrendezések terén. Ennek okát az USA és Oroszország közötti versengésben keresik. [53]

Az új hidegháború lehetőségét is hasonlóan értelmezik, de elsődlegesen jogi kontextusban. Lényegi problémának a nemzetközi fórumokon való érdekérvényesítést tekintik, ami már meglévő jogi intézményeket használ ki. [54] A Third World Approaches to International Law (TWAIL) erre hívja fel a figyelmet. Elengedhetetlennek tartják a nyugati befolyás visszaszorítását a nemzetközi jogban, mivel jelenleg az imperializmus eszközének tartják azt. Ennek megértéséhez túl kell lépünk a birodalmak nacionalista létén és azok anyagi alapjait kell vizsgálnunk. Remek példa erre az oroszok és kínaiak közötti különbség, mivel a Kínai Népköztársaság nagyobb gazdasági erővel rendelkezik, így jogi befolyását is sikeresebben tudja terjeszteni. Ezzel szemben az orosz intézkedéseket a nyugati gyakorlatok másolásának tekintik, relatíve gyengébb gazdasága miatt. Az orosz-ukrán háború során is a humanitárius jogra és önvédelemre hivatkoznak, ami a nyugati tendenciákhoz hasonlítható. [55] Ezek gyakran egyszerre szólnak a hazai és a nemzetközi közönségnek. Kérdéses, hogy egyes aktorok ezt egy rájuk kényszerített imperialista törekvésnek fogják-e fel vagy többnek tartják szimpla politikai lépésnél? [56]

Ezt a sebezhetőséget próbálja folyamatosan kihasználni Ukrajna. Kereseteiknek gyakran adnak morális tartalmat, például a terrorizmus elleni harcra hivatkozva. 2017-ben ilyen indítatásból fordultak az ICJ-hez. Az ez ügyben hozott ítélet kimondta, hogy

Oroszország a terrorizmusfinanszírozási bűncselekmények vizsgálatát elmulasztotta és diszkriminatívan lépett fel Krímben. [57] Ettől függetlenül Ukrajna a lawfare „klasszikus” eszközeivel is él. Az Ukrnafta és a Stabil energetikai cégek például bejelentették kártérítési igényüket. [58] Az Oroszországi Föderáció válaszként a londoni Legfelsőbb Bíróságon perelt 3 milliárd dolláros eurókötvény miatt. [59] Ebből adódóan 2019-ben Vlagyimir Putyin törvényt fogadott el a csoportos keresetek kiterjesztésére vonatkozóan. Ezzel hatékonyabban kezelhetik az azonos ügyeket, ami aggodalmakra adhat okot, [60] mivel nem csak államközi vitákra, de állami vállalatokra is vonatkozik.

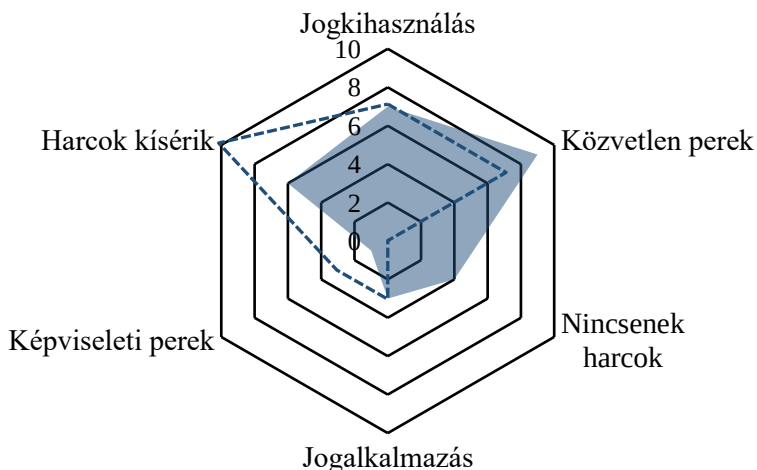
Ez a lépés szélesebb körű geopolitikai és gazdasági következményekkel járhat, melyek az egész térségre kiterjedhetnek, ha más országok is átvesszik. [61] Jelenleg a de facto Oroszországhoz tartozó szakadár államok ennek a tesztalanyai. Ukrajna ezt próbálja nehezíteni, 2022-ben például a donyecki és luhanszki térségben népirtással vádolta Oroszországot, de a bizonyításra nem került sor a Népirtás Egyezmény alapján. Emellett vizsgálták a területek függetlenségének kérdését, ebben azonban nem hoztak döntést. [62] A személyhez kötött perek sem jártak eddig döntő eredményekkel, illetve csak tovább növelték a feszültséget a nagyhatalmi politikában.

Az extraterritorialitásból fakadóan az USA elutasította például annak a magánszemélynek a keresetét, aki magát az orosz kormányt akarta kártérítési perbe fogni. [63] Virginia államban pedig a történelemben először, háborús bűncselekmények miatt vádat emeltek négy orosz katonai személy ellen, de ítélet nem született. [64] A McCue Jury & Partners is személyesen Jevgenyij Prigozsint vádolta kínzásra, gyilkosságra és nemi erőszakra hivatkozva az ukránok nevében. Céljuk a perbe vontak anyagi károsítása volt, kiegészítve az ellenük már hatályos szankciókat, kevés sikerrel. [65] Ez az ügy hasonló az orosz agresszió ukrán áldozatainak kompenzációs igényeihez, mivel mindkettő felvette egy jogi reform szükségességét az ENSZ-ben. Ebben az esetben a szuverén mentelmi jogra alapozva mind egyik indítványt elutasították. [66]

Ezt elvetették, mivel az Ukrajnát támogató szervezeteken belül is ellentétek alakultak ki. Az EU-ban például az ukrán gabonaimport eredményezett felháborodást egyes tagállamok részéről. [67] Mindez csökkenti az Oroszországgal szembeni szankciók hatékonyságát, nem hagyva más közvetlen eszközt a nemzetközi közösségnek az agresszió megállítására. [68] Az EU ezért inkább szigorítja a már meglévő korlátozásokat, amik magánszemélyekre, szervezetekre és Fehéroroszországra is kiterjednek. [69] Ukrajna jelenleg is próbálja egyéni kezdeményezésekkel ezt kibővíteni. Az ICJ-hez fordulva ismét népirtással vádolta meg Oroszországot 2023-ban [70], amiben az USA támogatta. [71] Magánszemélyeken keresztül is törekszik további intézkedéseket eszközölni. Folyamatban van Rinat Ahmetov ügye [72], illetve a Nova Kakhovka gát átszakadása utáni áradások miatt is keresetet nyújtottak be humanitárius válságra hivatkozva. Utóbbi két esetben még nem született érdemi döntés a folyamatosan változó erőviszonyokra és a bizonyítékok hiányára tekintettel. [73] Ezek megfelelnek a Dunlap-féle fogalomértelmezésnek, tehát nem új tendenciák, hanem új példái az eddigi folyamatoknak, amik minden jelentős konfliktust végig kísérték az utóbbi évtizedben. [74]

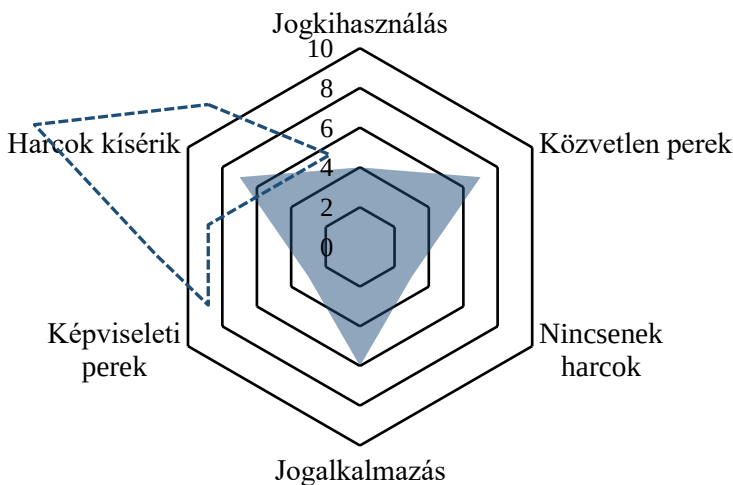
KÖVETKEZTETÉSEK ÉS ÖSSZEFOGLALÁS

Végezetül fontosnak tartom, hogy a jövőben pontosabban tudjuk elhatárolni egymástól a lawfare-hez kapcsolódó eseményeket. Véleményem szerint a grafikai úton történő ábrázolás a legalkalmasabb az ehhez szükséges jellemzések elkészítéséhez. Az alábbiakban erre látható példa, ahol a két említett konfliktus lawfare-hez köthető változásait szemléltetem.

Az feltüntetett értékek nem a vizsgált perek mennyiségét mutatják, hanem azok súlyát és jellegét. Egy átfogó kvantitatív kimutatás ilyen téren szinte lehetetlen.

2. Ábra: Izrael és Palesztina pereit, sötétrel jelölve a 2023-ig terjedők, szaggatott vonallal az az utániak (saját készítésű ábra)

3. Ábra: Ukrajna és Oroszország pereit, sötétrel jelölve a 2022-ig terjedők, szaggatott vonallal az az utániak (saját készítésű ábra)

Megállapíthatjuk, hogy a fegyveres összecsapások fokozódása és a perek közvetlensége közé nem vonható párhuzam. Az államok maguk nem indítanak gyakrabban eljárást

a békésebb időkhöz képest. Továbbra is a magánszemélyek és a szervezetek a kezdeményezők ilyen téren, ahogyan az ismertetett példákból látható. Az is elmondható, hogy amelyik szembenállás során gyakoribb a jognak a kihasználása, tehát a maga a lawfare, ott valószínűsíthetően nyílt harcokra is sor fog kerülni. Ennek oka véleményem szerint a bírói út és a jogi alternatívák kimerítése. Mivel ilyen esetekben nincs szervezet, ami tényleges joghatósággal rendelkezne, már csak az államok katonai ereje tud érvényesülni és az átmeneti megoldás lehetőségével kecsegtetni.

Ezért is fontos, hogy a jövőben nagyobb kikényszerítő erővel rendelkezzenek a nemzetközi intézmények és képesek legyenek leküzdeni a nagyhatalmi rivalizálás jelentette akadályt. Ha ez nem sikerül és a jelenleg megosztó jogi környezet továbbra is fennmarad, akkor radikális változások fognak bekövetkezni a nemzetközi jogban. Véleményem szerint ennek az oka a jogi imperializmus, aminek a forrása a nagyhatalmak versengés. Ez nemzetközi vonatkozásban előfutára lehet egy töredezett kapcsolatrendszernek. A jövőre nézve továbbá érdemes lesz figyelemmel kísérni, hogyan tanulnak egymástól az aktorok. Erre már most remek példa a csoportos eljárások adoptálása Oroszország, illetve a területi hatály kiterjesztése Izrael részéről.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] S. S. Caballero, 'The Concepts and Laws Applicable to Hybrid Threats, with a Special Focus on Europe', *Humanities & Social Sciences Communications* 10, no. 1, June 2023. pp. 1-8.
- [2] F. Petruska, 'A Lawfare fogalma' *Katonai jogi és hadijogi szemle* 9, no. 3, 2021, pp. 97-106.
- [3] S. Dominik. és D. Bachmann, "Hybrid Warfare as Lawfare: Towards a Comprehensive Legal Approach" *A Civil-Military Response to Hybrid Threats*, 2018, pp. 61-76.
- [4] F. C. Uhink, '(Re-)Founding Italy: The Social War, Its Aftermath and the Construction of a Roman-Italic Identity in the Roman Republic', *History in Flux* 1, no. 1, March 2020, pp. 11-16.
- [5] C. H. Chimeno, 'The Social War as a Civil War : An Initial Step in the Analysis of Its Nature', *De Rebus Antiquis* 7, no. 7, 2017, pp. 18-34.
- [6] L. N. Sadat, és J. Geng 'On Legal Subterfuge and the So-Called "Lawfare" Debate', *Social Science Research Network*, 2010, pp. 153-158.
- [7] R. B. Seaberg, 'The Norman Conquest and the Common Law: The Levellers and the Argument from Continuity', *The Historical Journal* 24, no. 04, December 1981, pp. 791-806.
- [8] E. Searle, 'Women and the Legitimization of Succession at the Norman Conquest', *California Institute of Technology*, 1980, pp. 1-30.
- [9] E. Gordon, 'Grotius and the Freedom of the Seas in the Seventeenth Century', *Willamette Journal of International Law and Dispute Resolution* 16, no. 2, 2008, pp. 257-261.
- [10] R. Feenstra, 'Hugo Grotius Mare Liberum 1609-2009: Original Latin Text and English Translation', 2009, pp. 25-160.
- [11] M. Barducci, 'Hugo Grotius and the Century of Revolution, 1613-1718: Transnational Reception in English Political Thought', 2017, pp. 50-124.
- [12] F. Petruska, 'A lawfare tipológiája', *Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok*, no. 16, 2022, pp. 4-12.

- [13] L. G. Daniela, 'Hybrid – Defining the Concept of the 21st Century Warfare, Operations and Threats', Bulletin of 'Carol I' National Defense University 12, no. 2, July 2023. pp. 60-64.
- [14] M. H. Janev, 'Legal Perspectives of Hybrid Warfare Activities in Cyberspace', Volume 61: Building Cyber Resilience against Hybrid Threats, 2022, pp. 71-84.
- [15] J. I. Goldenziel, 'Law as a Battlefield: The U.S., China, and Global Escalation of Lawfare', Social Science Research Network, National Defense University; January 2020, pp. 1087-1186.
- [16] F. C. Gutiérrez, F. O. López és A. L. González 'Lawfare or the War Behind the Curtains', Advances in Digital Crime, Forensics, and Cyber Terrorism Book Series, May 2023, pp. 239-255.
- [17] R. Bähler, 'SLAPP Und SLAPP-Back: Goliath Und David', Medialex, no. 2, March 2022, pp. 2-8.
- [18] F. Petruska, 'A jogi hadviselés eszköztára', Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok, no. 17, 2022, pp. 4-16.
- [19] O. F. Kittrie, 'Lawfare: Law as a Weapon of War', 2016, pp. 24-34.
- [20] E. Chang, 'Ukraine's Lawfare Strategy May Help in Detering Further Russian Plans for Invasion', 2021, ONLINE: <https://sites.duke.edu/lawfire/2021/12/21/guest-post-eric-chang-on-ukraines-lawfare-strategy-may-help-in-detering-further-russian-plans-for-invasion/>
- [21] J. Sturm, K. Menzel, J. Schmitz, 'The Simple Economics of Optimal Sanctions: The Case of EU-Russia Energy Trade', 2022, pp. 28-36.
- [22] J. Bayer et al., 'Strategic Lawsuits Against Public Participation (SLAPP) in the European Union', 2021, pp. 59-61.
- [23] D. J. R. Frakt, 'Lawfare and Counterlawfare: The Demonization of the Gitmo Bar and Other Legal Strategies in the War on Terror Lawfare and the War on Terror', Case Western Reserve Journal of International Law 43, no 1-2, 2010-2011, pp. 344-346.
- [24] S. Zubchenko, 'Strategic Role of Political and Legal Values in International Relations of the Modern Hybrid Warfare Era', no. 85, January 2020, pp. 147-157.
- [25] K. J. Alter, 'The Future of Embedded International Law: Democratic and Authoritarian Trajectories', SSRN Electronic Journal, pp. 37-44, 2022.
- [26] T. Ansah, 'Lawfare: A Rhetorical Analysis', Case Western Reserve Journal of International Law, no. 1, March 2010. pp. 90-101.
- [27] J. Gardam, 'The Contribution of the International Court of Justice to International Humanitarian Law', Leiden Journal of International Law 14, no. 2, June 2001, pp. 353-64.
- [28] S. A. Alexandrov, 'The Compulsory Jurisdiction of the International Court of Justice: How Compulsory Is It?', Chinese Journal of International Law 5, no. 1, January 2006, pp. 1-9.
- [29] W. Sandholtz, 'Resurgent Authoritarianism and the International Rule of Law', SSRN Electronic Journal, 2019, pp. 7-15.
- [30] UN, General Assembly, Security Council (1993. October 11), A/48/486, S/26560.
- [31] S. Akram, 'A rights-based approach to Middle East peace', International Law and the Israeli-Palestinian Conflict: A Rights-Based Approach to Middle East Peace, NY. Routledge, pp. 279-297, 2011.
- [32] UN, General Assembly, Security Council (1997. May 5), A/51/889, S/1997/357.

- [33] M. Qandeel, 'Review: The ABC of the OPT: A Legal Lexicon of the Israeli Control over the Occupied Palestinian Territory', by Orna Ben-Naftali, Michael Sfard, and Hedi Viterbo', *Journal of Palestine Studies* 49, no. 4, August 2020, pp. 1-3.
- [34] M. Fine, 'Mandatory War in the State of Israel & The IDF Code of Ethics', 2012, pp. 13-21.
- [35] United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 'Occupied Palestinian Territory Data on Demolition and Displacement in the West Bank', 2022.
- [36] UN, General Assembly, Security Council (2003. December 12), ES-10/14.
- [37] International Court of Justice (2004. January 30) 'Written Statement of the United States of America'.
- [38] M. Lynk, 'Joint Submission to the United Nations Special Rapporteur on the Situation of Human Rights in the Palestinian Territories Occupied Since 1967', 2020, pp. 5-55.
- [39] A. Bitzur, 'The Hague International Court of Law and Israel The Jewish Settlements A Reflection to the Nearest Past', *International Journal of Social Science Studies* 9, no. 3, April 2021, pp. 57-64.
- [40] International Court of Justice, (2023. October 25) 'Written Comments of the State of Palestine', pp. 176-190.
- [41] A. Kober, 'What Happened to Israeli Military Thought?', *Journal of Strategic Studies* 34, no. 5, October 2011, pp. 716-725.
- [42] A. N. Schupack, 'The Arab-Israeli Conflict and Civil Litigation Against Terrorism', *Duke Law Journal* 60, no. 1, 2010, pp. 207-247.
- [43] G. Skinner, 'The Nonjusticiability of Palestine: Human Rights Litigation and the (Mis)Application of the Political Question Doctrine Commentary', *Hastings International and Comparative Law Review* 35, no. 1, 2012, pp. 99-128.
- [44] A. Deutsch, S. v. d. Berg, 'What War Crimes Laws Apply to the Israel-Palestinian Conflict?', Reuters, 2023, ONLINE: <https://www.reuters.com/world/middle-east/what-war-crimes-laws-apply-israel-palestinian-conflict-2023-10-11/>
- [45] N. Erakat, 'Litigating the Arab-Israeli Conflict: The Politicization of U.S. Foreign Courtrooms', *Berkeley Journal of Middle Eastern & Islamic Law* 2, no. 1, 2009, pp. 30-48.
- [46] G. J. Bachar, 'Access Denied - Using Procedure to Restrict Tort Litigation: The Israeli-Palestinian Experience Dignity Takings and Dignity Restoration', *Chicago-Kent Law Review* 92, no. 3, 2017, pp. 841-871.
- [47] 'ICC Receives Lawsuit over Israel's "Apartheid"', Al Jazeera, 2023, ONLINE: <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/9/three-rights-groups-file-icc-lawsuit-against-israel-over-gaza-genocide>
- [48] 'Human Rights in Israel and Occupied Palestinian Territories', Amnesty International, ONLINE: <https://www.amnesty.org/en/location/middle-east-and-north-africa/israel-and-occupied-palestinian-territories/report-israel-and-occupied-palestinian-territories/>
- [49] R. Lapidoth, 'Israel and the Palestinians: Some Legal Issues', *Die Friedens-Warte* 76, no. 2/3, 2001, pp. 211-240.
- [50] 'Commission of Inquiry Finds That the Israeli Occupation Is Unlawful under International Law', OHCHR, 2024, ONLINE: <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/10/commission-inquiry-finds-israeli-occupation-unlawful-under-international-law>

- [51] R. Värk 'Legal Complexities in the Service of Hybrid Warfare', no. 6, December 2020, pp. 27-43.
- [52] A. Bebie, 'Crimea and the Russian-Ukrainian Conflict', Romanian Journal of European Affairs 15, no. 1, 2015, pp. 50-52.
- [53] A. Szpak, 'Legal Classification of the Armed Conflict in Ukraine in Light of International Humanitarian Law', Hungarian Journal of Legal Studies 58, no. 3, September 2017, pp. 273-275.
- [54] V. A. Klimentov, 'Russia and America. The Asymmetric Rivalry', European University Institute, 2020, pp. 1-2.
- [55] A. Kotova, N. Tzouvala, 'In Defense of Comparisons: Russia and the Transmutations of Imperialism in International Law', American Journal of International Law 116, no. 4, October 2022, pp. 710-719.
- [56] S. Bagheri, H. R. Akbarpour, 'Reinvestigation of the West's Sanctions against Russia in the Crisis of Ukraine and Russia's Reaction', Procedia Economics and Finance, no. 36, 2016, pp. 90-94.
- [57] International Court of Justice, (2024. January 31) 'Application of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism and of the Inter', pp. 1-4.
- [58] A. Deutsch, 'In U.N. Lawsuit, Ukraine Demands Russia End Support for Separatists', Reuters, 2017, ONLINE: <https://www.reuters.com/article/idUSKBN1511G3/>
- [59] 'Russia Files Lawsuit against Ukraine over \$3bn Debt', BBC News, 2016, ONLINE: <https://www.bbc.com/news/world-europe-35598446>
- [60] Library of Congress, 'Russia: Class Action Lawsuits Now Allowed in the Courts of General Jurisdiction', ONLINE: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2019-08-26/russia-class-action-lawsuits-now-allowed-in-the-courts-of-general-jurisdiction/>
- [61] N. Zinets, 'Factbox: Ukraine's Lengthy List of Legal Cases', Reuters, 2018, ONLINE: <https://www.reuters.com/article/idUSKCN1GE1IT/>
- [62] International Court of Justice, (2024. February 2) 'Allegations of Genocide under the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide', pp. 1-3.
- [63] 'Answer to "Can You Initiate a Lawsuit against Russia in the United States to Recover Seized Assets?"', Law Stack Exchange, ONLINE: <https://law.stackexchange.com/a/96030>
- [64] Office of Public Affairs 'Four Russia-Affiliated Military Personnel Charged with War Crimes in Connection with Russia's Invasion of Ukraine', 2023, ONLINE: <https://www.justice.gov/opa/pr/four-russia-affiliated-military-personnel-charged-war-crimes-connection-russias-invasion>
- [65] B. Cole, 'Lawsuit Against "Putin's Chef" Prigozhin Aims to Frustrate War Machine', Newsweek, 2022, ONLINE: <https://www.newsweek.com/prigozhin-lawsuit-russia-putin-war-ukraine-1757896>
- [66] R. H. Hryshchuk, 'Can Ukrainians Sue Russia for War Damages?', Institute for War & Peace Reporting, 2022, ONLINE: <https://iwpr.net/global-voices/can-ukrainians-sue-russia-war-damages>
- [67] 'EXPLAINED: Why Ukraine Just Filed a Lawsuit Against One of Its Staunchest Allies', Kyiv Post, 2023, ONLINE: <https://www.kyivpost.com/post/21757>
- [68] E. Wilmschurst, 'Ukraine: Debunking Russia's Legal Justifications', Chatham House International Affairs Think Tank, 2022, ONLINE: <https://www.chathamhouse.org/2022/02/ukraine-debunking-russias-legal-justifications>

- [69] European Commission, 'Sanctions Adopted Following Russia's Military Aggression against Ukraine', 2024, ONLINE: https://finance.ec.europa.eu/eu-and-world/sanctions-restrictive-measures/sanctions-adopted-following-russias-military-aggression-against-ukraine_en
- [70] M. Corder, 'Ukraine's Allies Make Legal Arguments at Top UN Court in Support of Kyiv's Case against Russia', AP News, 2023, ONLINE: <https://apnews.com/article/ukraine-russia-genocide-convention-world-court-003924a16ea735aac66ae875ad650bc9>
- [71] United States Department of State, 'Ukraine's Filing Against Russia at the International Court of Justice', 2022, ONLINE: <https://www.state.gov/ukraines-filing-against-russia-at-the-international-court-of-justice/>
- [72] RFE/RL, 'Ukrainian Billionaire Akhmetov Sues Russia Over Losses Caused By War', Radio Free Europe, 2022, ONLINE: <https://www.rferl.org/a/ukraine-akhmetov-sues-russia-losses-war/31918086.html>
- [73] Center for Preventive Action, 'War in Ukraine', Global Conflict Tracker, 2024, ONLINE: <https://cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ukraine>
- [74] G. Hasan, et al. 'Nature of lawfare: An analytical study for analyzing lawfare in international domain', International Research Journal of Social sciences and Humanities 3, no. 1, January-June 2024, pp. 142-147.